

Kjedesporbarhet for pelagisk fisk til konsum, kort presentasjon av sporbarhetsguide

Eskil Forås og Hanne Digre, SINTEF Fiskeri og havbruk AS

Innledning

Pelagisk fiskerinæring har de siste årene fått stadig økende krav om å dokumentere sporbarheten til produktene sine. Kravene kommer fra både forbrukere, detaljister og næringsmiddelprodusenter. I tillegg har EU og Norske myndigheter innført strengere krav til dokumentasjon av sporbarhet.

Ønsket om å kunne innføre en bedre sporbarhet og informasjonsutveksling innen den pelagiske kjeden førte til at dette ble et av temaene i prosjektet "Pelagisk kvalitet – fra hav til fat". Prosjektet ble igangsatt i 2003 av FHL, Pelagisk forum, på vegne av industrien. Prosjektet er finansiert av midler fra Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond, Innovasjon Norge, Norges forskningsråd, næringsaktører og organisasjoner.

Det er bl.a. utarbeidet en sporbarhetsguide for pelagisk fisk til konsum i samarbeid mellom representanter fra de ulike leddene i pelagisk fiskerinæring. Guiden beskriver hvordan fartøy/bedrifter/transportører i verdikjeden skal oppfylle sporbarhetskravene. Forslagene er basert på kravene i Food Law/Matloven og Tracefishstandarden for villfanget fisk. For elektronisk overføring av informasjonen mellom leddene er det lagt frem en teknisk beskrivelse, et XML skjema.

Kartlegging og vurdering av kjedesporbarhet

Sporbarheten ble kartlagt for et utvalg pelagiske bedrifter og fartøy. Kartleggingen omfattet den norske delen av kjeden, dvs. fra fangst til og med lasting av fryseskip (se figur 1).

Sporbarhetsnøkkelen for en fangst er sluttseddelnummeret, hvor mye av informasjonen om fangsten finnes. En sluttseddel kan omfatte en hel eller en del av en hel båtlast. Denne informasjonen overføres via Norges Sildesalgslags auksjonssystem til mottak/foredlingsbedrift. I tillegg leveres viktige produktopplysninger direkte fra fartøy til mottaker. Sildesalgslagets web-baserte auksjon formidler alle fangster landet i Norge til alle norske kjøpere. Dette gir en unik mulighet til standardisert elektronisk utveksling av sporbarhets- og produktinformasjon.

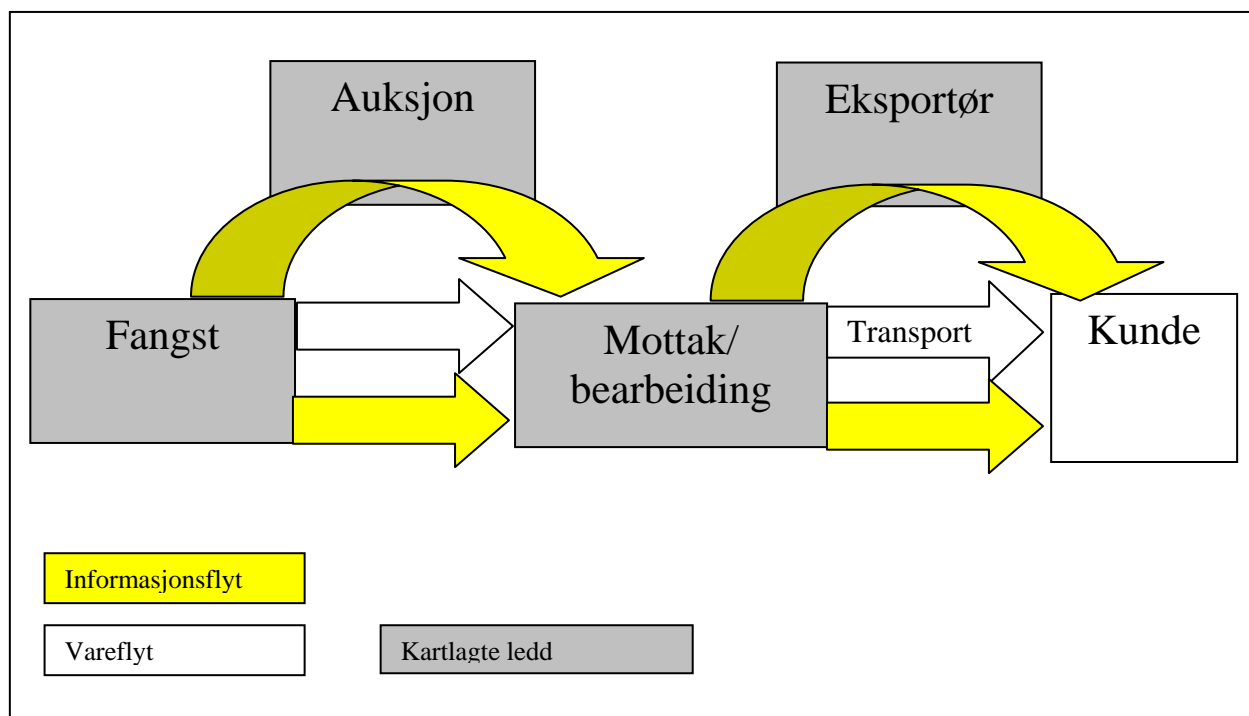
Mottaksbedriftens produksjonsparti er ofte begrenset til en dagsproduksjon, som kan bestå av fisk fra flere fartøy. Kobling mellom produksjonsparti og sluttseddel eller ID på fartøy ble utført manuelt i loggbøker eller semimanuelt i programvare for produksjonskontroll. Ingen av bedriftene hadde unik ID på kassenivå. Enkelte bedrifter benyttet unike ID'er på paller. Utstyr for datafangst på pall ga større effektivitet og sikkerhet ved levering, sammenlignet med manuelle rutiner. Ingen bedrifter benyttet elektroniske løsninger for kommunikasjon med eksportører, kunde eller transportør.

Ved lasting av fryseskip ble paller enkelte ganger brutt ned til enkeltkasser for å utnytte lastevolumet. Dette førte til en uheldig splitting av pallene og tap av sporbarhetsinformasjon.

Resultatet av kartleggingen konkluderte med at kravene til sporbarhet stort sett overholdes, men at sporbarheten kan forbedres. De mest relevante områdene for forbedring er:

- standardisert identifisering av vareenheter,
- registrering av identiteter på innsatsfaktorer,
- elektronisk utveksling av informasjon mellom bedrifter

Kjeden er relativt kort, men interaksjonen mellom mange aktører pr ledd gjør sporbarheten kompleks.

Figur 1. Kjedefmodell over pelagisk verdikjede

Sporbarhetsguide

De forskjellige leddene i verdikjeden for pelagisk fisk som er omtalt i guiden er:

- Fangstfartøy
- Auksjon
- Mottaksvirksomhet/foredlingsbedrift;
- Eksportør
- Transport

For hvert ledd i kjeden er det laget to tabeller. Den første tabellen beskriver *hva som skal identifiseres og hvordan det kan identifiseres for å skape kjedesporbarhet*. Kolonnen for anbefalt identifisering er basert på TraceFishstandarden. Kolonnen for alternative forslag for identifisering gir alternativer som er innenfor kravene i Food Law/Matloven.

Den andre tabellen presenterer forslag til *hvilken annen informasjon om fiskevarer som bør registreres og knyttes til de enkelte sporbare enhetene*. Informasjonen i denne tabellen er ikke nødvendig for å oppnå kjedesporbarhet, men gir økt anvendelsesverdi til sporbarhetssystemet. Det er merket av i tabellen hvorvidt informasjonen er lovpålagt. Nedenfor er fartøyleddet illustrert som eksempel fra guiden.

Ved landing av fisk er den sporbare enheten all fisk som omfattes av en sluttseddel. Identifisering av elementene i fartøyleddet er vist i tabell 1. Tabell 2 viser hvilken informasjon som skal eller bør registreres for hver sporbare enhet i fangstleddet. Informasjonselementene i Tabell 2 knyttes opp i mot relevante sluttsedler som er det sporbare vareparti.

Tabell 1. Hvilke elementer som skal identifiseres og hvordan de kan identifiseres i fartøyleddet

Hva skal identifiseres	Beskrivelse av identitet	Anbefalt identifisering	Alternativ identifikasjon	Lovgivning
Rederi	Identiteten til rederiet som eier fartøyet	GLN	Navn og adresse	X
Fartøy	Identiteten til fangstfartøyet	Registreringsnr og nasjonalitet eller GLN-	Nasjonalitet og navn	X

Hva skal identifiseres	Beskrivelse av identitet	Anbefalt identifisering	Alternativ identifikasjon	Lovgivning
		nummeret til fartøyet		
Leverst fangst	Identitet på den sporbare landingsenheten (kan være en hel båtfangst eller deler av en båtfangst). Hvis det er en del av en båtfangst så må det utstedes en sluttseddel for hver del.	GTIN+ (n2+n14+AI's)	Sluttseddelnr.	X
Mottaker	Identitet til mottaker.	For bedrift: GLN For fartøy: GLN	For bedrift: Navn og adresse. For fartøy ¹ : Registreringsnr og Nasjonalitet	X

¹ Ved tilfeller hvor et annet fartøy overtar fangsten.

Tabell 2. Hva skal/bør registreres for hver sporbare enhet i fangstleddet

Registreringer	Beskrivelse av registrering	Lovgivning
Fangstdato	Dato + kl.slett	X
Tidspunkt for første kast	Dato + kl.slett	
Dato og tid for levering	Dato + kl.slett	X
Fangstområde	Lengde og breddegrad	X
Art	Latinsk navn på artene	X
Redskap	Trål, ringnot, kystnot, etc.	X
Kvantum	Estimert kvantum av den sporbare enheten (tonn)	X
Størrelsessammensetning	%-vis fordeling av størrelse	X
Fartøyets vektprøver	Vektklasser, gjennomsnittsstørrelse pr. fangstenhet	
Produkttilstand	Villfanget	X
Konserveringsmåte	RSW, is etc.	
Åteinhold	Egen skala: 1, 2, 3,4	
Pumpet fra annen båt	Ja/nei	
Tankplan (fyllingsgrad i tanker, hvilket hal)	% vis forhold mellom fisk og vann i tankene og oversikt over hvilket hal som er i hver tank	
Temperaturlogg	Temperatur/tidslogg for enheten frem til levering. Temperaturserier (°C)/dato og tidspunkt	X
Leverst i henhold til kravene i kvalitetsforskriften ¹	Fremlegges utfylt skjema ja/nei (eks. hygiene krav etc.)	X

¹ Kvalitetsforskrift for fisk og fiskevarer (FOR-1996-06-14-667).

Når det gjelder identifisering av elementer har vi valgt å benytte EAN-UCC sitt system siden det er garantert globalt unikt og ikke begrenset til bransje eller varetype (i tabellen illustrert som GLN og GTIN+).

Tilsvarende tabeller er utarbeidet for leddene: auksjon, mottaksvirksomhet/foredlingsbedrift, eksportør og transport.

Det er i tillegg laget et eget XML-skjema som beskriver hvordan utvekslingen mellom de ulike IT applikasjonene kan foregå.

Kontaktpersoner for prosjektet "Pelagisk kvalitet fra hav til fat":

Jan.Thorsen@fhl.no (prosjektansvarlig),

Hanne.Digre@sintef.no (prosjektkoordinator FoU)

Eskil.Forås@sintef.no (sporbarhetsguide og elektronisk xml-skjema)